

לא הגיע – שיגיעו לשם ויפעלו לעשיית 'סיומים' גם שם, ולהוסיף ב'משפט' וב'צדקה' בכלל".⁶⁹

הנוסעים למקומות שונים לאחר תשעה באב בכדי לדבר עם יהודים אודות יהדות בכלל ואודות תשעה באב בפרט – ייקחו עמם קופת צדקה (במקום להאריך בדיבורים לעורר על נתינת הצדקה) שמזכירה ומעוררת אודות נתינת הצדקה בפועל. וכן 'ייקחו' עמם דברי-תורה מעניינא דיומא שניתן לומר בעל-פה ה"י".⁷¹

71) משיחת ש"פ ואתחנן תשמ"א, בלתי מוגה, שיחות-קודש תשמ"א ח"ד עמ' 409-408.

69) ספר-השיחות תנש"א ח"ב עמ' 733.
70) יהתועדויותי תשמ"ח ח"ד עמ' 123, 121.

ב"ה

התקשרות

קונטרס שבועי לאנ"ש חסידי חב"ד לחיזוק ההתקשרות לכ"ק אדמו"ר רבי מנחם מענדל בהרה"ק רלו"י מליובאוויטש זצוקלה"ה נבג"מ זי"ע

שיחות • איגרות • פניני חסידות לפה"ש • הלכות, מנהגים וטעמיהם • ניצוצות • זמנים

תקכב

ערב שבת-קודש
פרשת דברים
ה' במנחם-אב ה'תשס"ד

יוצא-לאור על-ידי
מכון ליובאוויטש שעל-יד
צעירי-אגודת-חב"ד באה"ק ת"ו – המרכז

לזכות

האחים התמימים הדגולים לבית

דייטש

הרה"ח ר' זלמן, ר' יוסף, ר' אברהם-משה

וגיסם ר' גבריאל גופין שיחיו

לוח השבוע

שגדול כוח החלטות הנעשות בציבור – לקבלן בהתאסף רבים יחד בהתועדות שמחה, שמחה באמירת דברי תורה, שהיא המשמחת לב ועינים מאירה, ושמחה פורצת גדר והגבלה בלימוד התורה והידור בקיום מצוותיה, התועדות בפרט ביומין זכאין הסמוכין לט' באב, ועל-כל פנים: בחמשה-עשר באב, ובשבת "שלו" שלאחריו, ובשבת שלאחריה, שבת מברכים דחודש אלול, חודש החשבון (והתשלומין) דימות שנה זו. ובשלוש פעמים הווי חזקה – חזקת תורה ומצוותיה ומתוך שמחה וטוב לבב תמיד כל הימים⁶⁶.

"אם יתעכב חסו־שולום משיח בימים הבאים, ימשיכו בעריכת 'סיומים' גם בימים שלאחר-זה, עד חמישה-עשר באב, ועד בכלל. ולקשר ה'סיום' (ב'משפט' – הלכה) גם עם נתינה לצדקה. ובמקום המתאים – לקשר את ה'סיום' – "יומא טבא לרבנן" – גם עם סעודה והתועדות.

"ויש לפרסם זאת בכל מקום האפשרי, הן במקומות שכבר קיימו זאת בימים שלפני-כן – שימשיכו בזה, ובתוספת חיות וחיווק, ועל-אחת-כמה-וכמה במקומות שאליהם הפירסום

תפילין דרבננתם⁶⁶ ואומרים קריאת-שמע, קדש, והיה כי יביאך, ושש זכירות⁶⁷. סיום הצום באזור המרכז בשעה 20:07 בערב.

יום רביעי י' במנחם-אב

"כמדומה, שבלייל מוצאי תשעה באב נוטלין את הידיים ג' פעמים לסירוגין כמו נטילת ידיים שחרית, אבל בלא ברכה⁶². הנטילה – לפני קידוש לבנה⁶³. וכן נועלים הנעליים ורוחצים הפנים תחילה⁶⁴.

בלילה אין אוכלים בשר ואין שותים יין⁶⁵. צריך עיון אם למנהגנו יש להימנע מברכת 'שהחינו' היום⁶⁶.

אולי יש לומר שבהוספה בלימוד (רט"ו באב) מתחילים כבר מתשעה באב ואילך⁶⁷. יש לערוך 'סיום' גם במוצאי תשעה באב⁶⁸.

כתב הרבי: "על-פי מנהג ישראל, אשר תורה היא, לקדש הלבנה דווקא במוצאי תשעה באב... הרי הזמן גרמא לחדש ההתעוררות להחלטות טובות בכל ענייני תשובה והתורה ומצוותיה, שהן המבטלות סיבת הגלות... וכיוון

ע"פ שו"ע צריך להתנין עד מחר בצהרים. ולהעיר ממנהג העולם לומר ולקדש "טובים מאורות" בסוף קידוש לבנה, גם במוצאי ת"ב (לוח יזר בתול. נטעי-גבריאל פמ"ט הערה ז וסוף פמ"ז).
65 בלוח כולל-כ"ב משמע שאסור עד חצות, וכן מנהג העולם. מאידך הרי"ק מבאדיטשוב פירש דברי המג"א שגם בשר ויין שרי (משחרית), ארוחת-חיים תקניח סק"א בשמו. וראה ביה"ל תקניח ד"ה עד חצות. נטעי-גבריאל בין-המצרים ח"ב פרק פט ס"ז. שיש כהלכתה ח"ב פמ"ב הע' טר"ט. בירור הלכה סו"ס תקניח. שו"ת: שאילת יעביץ ח"א סי' צו. ארזנברו ח"ח סי' מ. אבן-יראל ח"ז סי' כו. יחוד-דעת ח"ה סי' מא. פסקי-תשובות שם סי' ד.
66 כהוספה על האמור בשי"ס סוף תענית בזה, משמעות המג"א או"ח רלח – לקוטי-שיחות חלק יד עמ' 206, הערה 63 ד"ה יבנתם סימן, עיי"ש.
67 "ועייז תהיה מעלה נוספת – שני סיומים (בת"ב עצמו ובמוצאי ת"ב... שיכפול קשור עם הגאולה" – התועדות שמי"ט ח"ד עמ' 94.
68 ממכתב (כלל-פרט) מוצאי ת"ב היתש"מ.

מורה שיעור ללימוד היומי ברמב"ם

ה' במנחם-אב ה'תשס"ד – י"ב במנחם-אב ה'תשס"ד

יום	יום בחודש	ג' פרקים ליום	פרק א' ליום	ספר-המצוות
א'	ה' במנחם-אב	הלי מכירה. פרק כח-ל.	הלי איסורי ביאה. פרק יג.	מל"ת רנב.
ש"ק	ו' במנחם-אב	הלי זכיה ומתנה... בפרקים אלו. פרק א-ג.	פרק יד.	מ"ע רמה.
א'	ז' במנחם-אב	פרק ד-ו.	פרק טו.	מ"ע רמה.
ב'	ח' במנחם-אב	פרק ז-ט.	פרק טז.	מ"ע רמה.
ג'	ט' במנחם-אב	פרק י-יב.	פרק יז.	מ"ע רמה.
ד'	י' במנחם-אב	הלי שכנים... בפרקים אלו. פרק א-ג.	פרק יח.	מ"ע רלו.
ה'	י"א במנחם-אב	פרק ד-ו.	פרק יט.	מ"ע רלו.
ו'	י"ב במנחם-אב	פרק ז-ט.	פרק כ.	מ"ע רלו.

זמני השבוע *

תאריך	עלות השחר*		זמן ציצית ותפילין	זמן זריחת החמה	סוף זמן ק"ש	חצות והלילה	מנחה גדולה	שקיעת החמה***	צאת הכוכבים
	לפני הזריחה	72 ד' לפני הזריחה							
ו', ה' במנחם-אב	3.23	4.27	4.53	5.54	9.17	12.47	1.22	7.43.7	8.11
ש"ק, ו' במנחם-אב	3.24	4.28	4.53	5.55	9.17	12.47	1.22	7.43.1	8.10
א', ז' במנחם-אב	3.25	4.28	4.54	5.56	9.17	12.47	1.22	7.42.4	8.09
ב', ח' במנחם-אב	3.27	4.29	4.55	5.57	9.18	12.47	1.22	7.41.8	8.08
ג', ט' במנחם-אב	3.28	4.30	4.56	5.57	9.18	12.47	1.22	7.41.1	8.08
ד', י' במנחם-אב	3.29	4.31	4.57	5.58	9.18	12.47	1.21	7.40.4	8.07
ה', י"א במנחם-אב	3.30	4.32	4.57	5.59	9.19	12.47	1.21	7.39.7	8.06
ו', י"ב במנחם-אב	3.32	4.33	4.58	6.00	9.19	12.47	1.21	7.38.9	8.06

* הזמנים מתייחסים לאזור השפלה. באזור ההרים והעמקים יש שינויים שעשויים להגיע למספר דקות.
** לגבי זמן עלות השחר הנהוג בחב"ד קיימות שלוש דעות. הבאנו את הזמנים לפי הדעה המוקדמת ביותר והמאוחרת ביותר, וראוי להחמיר לפי העניין.
*** זמני השקיעה כאן הם לפי השקיעה הנראית. אולם אדה"ו בסידורו (סדר הכנסת שבת) מכיר בשקיעה האמיתית, המאוחרת ממנה "בכמו ארבע מינוטין" (שיעור התלוי במיקום ובעונות השנה).

זמני הדלקת הנרות וצאת השבת

פרשת	ירושלים	תל-אביב	חיפה	באר-שבע
דה"י	צה"ש	דה"י	דה"י	צה"ש
7.06	8.22	7.22	8.24	7.23
7.02	8.16	7.17	8.19	7.18

עורך ראשי: מנחם-מענדל ברוך • עורך: שניאור-זלמן רודמן • הגהה: יוסף-יצחק איידלמן

מרו"ל: מכון ליובאוויטש שיע"י צעירי-אגודת-חב"ד באה"ק ת"ו – המרכז

יו"ר: הרב יוסף-יצחק הכהן אהרונוב

כתובת: ת"ד 14 כפר חב"ד 72915, טל': 03-9607588, פקס': 03-9606169

ISSN 0793-7474 אינטרנט: http://chabad.org.il דואר-אלקטרוני: chabad@chabad.org.il

לעשות מלאכה שיש בה שיהיה קצת. ואין מכינים צורכי סעודה⁴⁷. ואין יושבין על הספסל⁴⁸.

כתב הרבי נשיא דורנו: "לא ראיתי את כ"ק מו"ח אדמו"ר הולך לבית-החיים בתשעה באב"⁴⁹.

מנחה:

תפילת מנחה – בשעה מאוחרת יחסית⁵⁰.

'אגרא דתעניתא' (=דמי הסעודות שנחסכו בגלל התענית) – נותנים לצדקה לפני תפילת מנחה⁵¹.

מתעטפים בטלית ומניחים תפילין בברכה. קריאת-שמע (כדי לומר קריאת-שמע בתפילין, אומרים את כל שלוש הפרשיות⁵²). שיר-של-יום. אין כאלוקינו, וכל השיעורים (כולל: חת"ת⁵³ וענייני בית הבחירה⁵⁴) השייכים לשחרית⁵⁵.

היום לא היתה ניכרת עליו מתיחות ועצבות⁵⁶. (47 וכבר כתבו, שיותר טוב לעסוק בצורכי סעודה אפילו קודם חצות, מאשר לדבר דברים בטלים וכדומה (טור) ברקת סי' תקנ"ט ס"ק ז).

(48 לוח כולל-חב"ד, על-פי שו"ע שם סכ"ב נו"כ. (49 ספר-המנהגים עמ' 47. וראה הסבר ע"ז באג"ק חלק יא עמ' 54.)

(50 ספר-המנהגים שם, ע"פ שו"ע אדה"ז סימן קכט. וראה בסי' ימנהג ישראל תורה: סי' תקנ"ה ס"ק ב, שיש המתפללים מנחה גדולה בתי"ב כורזין מקדימין להנחת תפילין, ודחה זאת. וכ"ק אדמו"ר נשיא דורנו היה מתפלל בקביעות בכל התעניות, כולל תשעה באב, בשעה הרגילה לתפילת מנחה בכל יום (15:15).

בכ"ה-החיים סי' תקנ"ט ס"ק יט הביא מסי' פתחי-עולם (שמחברו היה מחסידי חב"ד), שבמנחה גולין את הפרוכת במקומה כמו שלובשים את הטלית. וכן ממנהגו, וכך נהגו אצל הרבי (הרה"ח הרי"ל שיי גורנר).

(51 כדאיתא בספרים (מטה-משה סי' תשנ"ו, אליה רבה סי' תקס"ו ס"ק ב) שביום התענית יש ליתן סכום הסעודות לצדקה, כדי שדמי המאכלים שאינו אוכל ושותה באותו יום אכן יעלו לקדושה ממש – והתועודותי' תשמיטי' חייב תקטייה ס"ק א.

(52 ודלא כמשה-ברורה סי' תקנ"ה ס"ק ה. וראה בסי' ימנהג ישראל תורה: סי' תקנ"ה ס"ק ג, ובספר יטעני גבריאל הלי בין-המצרים, בשו"ת שבסוף הספר (במהדו"ב – סימן יט) בענין זה.

אך כיוון שאין כאן ענין להשלמת רמי"ח אברים (כבש"ש קטנה לצאת י"ח, וק"ש שעל המטה) אלא רק לומר הפרשה

אחר-כך⁵⁷ סדר תפילת מנחה: וידבר. קטורת. אשרי. חצי קריש. קוראים יוחל' לשלושה אנשים, והשלישי מפטיר ב"דרשו ה' בהימצאו". יהללו. חצי קריש. שמונה-עשרה. אומרים 'נחם' בכונה ירושלים, ו'עננו' (בתפילת לחש) ב'שומע תפילה'⁵⁸. שכה 'נחם' – אומרה בברכת 'שמע קולנו' אחר 'עננו', או ב'רצה' קודם 'ותחזינה', או ב'מודים' קודם 'ועל כולם', ואם שכה – אינו חוזר⁵⁹. שכה 'עננו' – יאמרנה (ללא חתימה) אחר 'אלוקי נצור' קודם 'יהי לרצון'⁶⁰.

בחזרת הש"ץ אומר 'עננו' בין גואל לרופא, 'נחם' בכונה ירושלים, "אלוקינו ואלוקי אבותינו, ברכנו...". (או נשיאת כפיים – לנוהגים אותה בכל יום. ונוטלים תחילה ידיהם עד הפרק⁶¹). קדיש תתקבל. עלינו. קדיש יתום⁶². לאחר מנחה⁶³, (קודם השקיעה⁶⁴) מניחים

בתפילין (כמו בהנחת תפילין דר"ת בכל יום), אין לחזור תיבות "הי' אלוהים אמת" (ראה אג"ק חט"ז עמ' רצד). וצריך ביאור מ"ט חזר אצלנו השי"ח "היא אמת" בקיש שבסדר התפילה בשבתות וימים טובים בשחרית, אף שהוא לאחר זמנה. ואולי הוא ע"פ הכסף-משנה ס"פ"א מהל' ק"ש, דמדאורייתא זמנה כל היום.

(53 לכאורה, את שיעור התניא ניתן היה לומר בבוקר, ראה לעיל ובהערה 28, אבל מהלשון 'כל השיעורים' משמע שסדר האמירה צ"ל דווקא אחרי שחרית. ואי"כ, מה שהרבי היה אומר בדי"כ את שיעור התניא דחתי"ת לפני התפילה, אינו הוראה לרבים (ואכן ראה ע"ז בסי' משבחי רבי עמ' 50).

(54 ראה ספר-השיחות תנש"א ח"ב עמ' 691 (ושם), שיש לזה השלמה במוצאי היום). אך בשיעור הרמב"ם היומי, ההוראה במורה-שיעור, המונה, היא ללמדו (רק) במוצאי תשעה באב. (ראה 'התקשרות' גיליון כח עמ' 16, גיליון לו עמ' 15 וגיליון נב עמ' 16).

(55 ראה גם אג"ק חלק יז עמ' קמו, שטוב ללמד שיעורי חתי"ת בסמוך לשחרית. ובשו"ע אדה"ז סי' קנה ס"א, שכן עדיף לגבי כל שיעורי תורה הנלמדים ביום.

(56 מי שאינו מתענה, לא יאמר 'עננו' (גם לא 'ביום צום התענית' הזה"י). ראה הדעות בזה בפסקי תשובות סי' תקס"ה ס"ק א.

(57 הוראת הרבי ביו"כ, ראה 'יוצר מנהגי חב"ד' אול"י תשרי עמ' ר"ז. ושם, שגם הם צריכים ליטול ידיהם במוצאי היום ג"פ לסירוגין עד הפרק.

(58 הרבי נהג תמיד להניח בבוקר (ראה לעיל ע"י ציון 34) רק תפילין דרשי"י. למנחה הניח שוב תפילין דרשי"י, ולאחריה חלץ אותן בחדרו והניח תפילין דר"ת, ואחריהן

ירידה הכי גדולה שמצמיחה עלייה אמיתית

מצד אחד, שבת-חזון היא ב"תשעת הימים" ובסמוך לתשעה באב, זמן החורבן; מצד שני, דווקא בה מראים לכל אחד ואחד את בית-המקדש השלישי □ תחילה יברר המשיח את הטוב מהרע, אחר-כך ייקח אל הגאולה את השייכים ל"כולו זכאי", ולכסוף יצרף גם את השייכים ל"כולו חייבי" □ משיחת כ"ק אדמו"ר נשיא דורנו

באלוקות. אבל הדור שנכנסו לארץ, שהיתה להם כבר שייכות לגשמיות – במילא היה חסר אצלם בעניין הראייה באלוקות, ואצלם לא היתה אלא שמייעה, כמו שכתוב, "ועתה ישראל שמע וגו"³ (שמדריגת הראייה שפעל משה רבינו בדור שנכנסו לארץ לא היה אלא ראייה מרחוק וכו').

החילוק בין ראייה לשמיעה הוא, שכאשר רואים דבר הרי זה בלי גבול, אין בזה שום מצרים והגבלות, דהיינו ששום עניין לא יזיז אותו ממקומו שיתעוררו אצלו ספיקות בדבר, כיוון שהוא בעצמו ראה זאת.

מה-שאין-כן שמיעה, כאשר שומעים דבר, הרי אף שבשעת מעשה מתקבל אצלו ("ווערט אפגעלייגט ביי אים") הדבר ששומע, מכל-מקום, על-ידי קושיה ייתכן שהעניין ייסתר אצלו, והרי זה מורה, שגם בשעה שהדבר היה מונח אצלו, היה העניין אצלו באופן מוגבל⁴.

א. אודות⁵ שבת זו (שבת חזון) ישנו פתגם⁶ מהרב הקדוש רבי לוי-יצחק מבארדיטשוב נ"ע, שבשבת חזון מראים את בית-המקדש השלישי – "חזון" מלשון ראייה – אלא שראייה זו היא מרחוק, וזהו העניין ד"שבת חזון".

על-פי זה תוכן השייכות דשבת חזון לפרשת דברים, שהקביעות דשבת חזון היא תמיד כפרשת דברים:

כפרשת דברים מתחיל "משנה-תורה". ואף שהתורה היא "תורה אחת", מכל-מקום, נשתנה⁷ משנה-תורה משאר החומשים, בכך שמשנה-תורה נאמר לדור שנכנס לארץ-ישראל, ולכן היה צורך להבטיח ("באוורענען") עניינים מסוימים כו', שקודם לכן לא היה צורך להבטיחם.

החילוק בין דור המדבר לדור שנכנסו לארץ הוא, שדור המדבר היה "דור דיעה" והיו במדריגתו של משה רבינו, שהיתה לו ראייה

(1) סעיף זה הוגה ע"י כ"ק אדמו"ר (באידיש), ונדפס בלקו"ש ח"ב עמ' 357 ואילך. במהדורא זו ניתוספו כמה פרטים מהנחה בלתי מוגה, וגם כמה ציוני מ"מ ע"י המו"ל.
(2) ראה רשימות הצ"צ לאיכה עמ' 45 (אוה"ת נ"ך ח"ב עמ' א'צו).

(*) ושם ניתוסף גם משל על פתגם זה (מהנחה בלתי מוגה). וראה לקו"ש ח"ב עמ' 8 ואילך. ושי"ג.

(3) ראה מגילה לא, ב. לקו"ת במדבר יז, ג. וש"ג.
(4) ראה ויק"ך פ"ט, א. במדבר"ר פ"ט, ג. וש"ג. וראה גם לקו"ת שלח לו, ב.
(5) ואתחנן ד.א. וראה לקו"ת ר"פ ואתחנן.
(6) המשך וככה תרל"ז פל"ג. ובכ"מ.
(7) וע"ד שמצינו (ב"ב י"ט, ב) דבר המקבל טומאה, ש"אינו חוצץ בפני הטומאה" (בכמה

ולכן במשנה-תורה שנאמר לדור שנכנסו לארץ, שאצלם היתה רק מדריגת השמיעה באלוקות – היה צורך לצוותם אודות עניין המסירות-נפש והדומה, שלדור המדבר לא היה צורך לצוות ולהזהיר על כך.¹²

ואף-על-פי-כן, אף שהדור שנכנסו לארץ היו במדריגה תחתונה יותר מדור המדבר – היתה בהם מעלה שלא היתה בדור המדבר. ולכן נאמר בדור המדבר "כי לא באתם עד עתה אל המנוחה ואל הנחלה וגו'", דקאי על שילה וירושלים¹³, לאחרי שכבר נכנסו לארץ-ישראל דווקא.

והטעם הוא, כיוון שעל-ידי הירידה גופא, שהתחילו להתעסק עם דברים גשמיים בירידת המדריגות – דווקא על-ידי זה מתמלאת אמיתית הכוונה, עניין המנוחה והנחלה.

וגמצא, שהעניין דשבת פרשת דברים, התחלת משנה-תורה, מורה על התכלות שני עניינים הפכיים: א) זוהי ירידה גדולה, (ב) על-ידי ירידה זו – דווקא על-ידי נעשית אמיתית העלייה.

וזהו גם-כן העניין דשבת חזון, שגם בו ישנם שני ההפכים: מצד אחד הרי הוא ב"תשעת הימים"¹⁴, ויתירה מזו, הוא השבת שלפני תשעה באב, זמן החורבן. אבל מצד שני, הרי על-ידי ירידה זו דווקא תהיה תכלית העלייה, כאמור בשם הרב הקדוש הרלו"צ מבארדיטשוב נ"ע, שבשבת חזון מראים את בית-המקדש השלישי, שהוא למעלה מאלו שלפניו, יבנה במהרה בימינו על-ידי משיח צדקנו.

* * *

ג. אמרו רז"ל¹⁵: "כל ישראל ערבים זה בזה". ומזה מובן – אפילו מצד הפירוש הפשוט שבזה, ובפרט מצד הפירוש הפנימי המבואר בחסידות¹⁶, שכל בני ישראל "מעורבים זה בזה", כיוון שכל בני ישראל הם "קומה אחת שלימה"¹⁷ – שכאשר יהודי מתעורר בתוספת התחזקות בתורה ומצוות, הרי זה פועל על כל

דינים). והיינו, שאף שעתה הוא טהור, הרי עצם העובדה שבאפשרותו להיות טמא, פוסלתו מלחצוץ בפני הטומאה (ראה גם תו"מ ח"ד עמ' 165. וש"נ). – מהנחה בלתי מוגה.
8) ראה תניא ספכ"ה.
9) פ' ראה יב,ט.
10) מגילה יא, ו.ש"נ. ירושלמי מגילה ספ"א. הובא בפרש"י עה"פ. וראה גם חז"ב רמא,א. רמב"א.
11) נוסף על היותו ב"שלת השבועות" (מהנחה בלתי מוגה).

אם יש ברית-מילה, מלים אחר הקינות¹⁸. האב והאם, המוהל והסנדק מותרים ללבוש בגדי שבת (אך לא נעליים) עד אחר המילה. מברכים על הכוס ונותנים לתינוקות¹⁹.

אין 'שאלת שלום' בתשעה באב. וכן אין לומר 'בוקר טוב' וכדומה, או לשלוח שי לחברו. מי שאינו יודע מכך ונותן שלום, משיבים לו בשפה רפה ובכבוד ראש, וטוב שיודיענו שתשעה באב היום²⁰.

אמירת תהילים היום: רק לפני מנחה²¹, ואילך (השלמה – אחרי חצות הלילה, כרגיל²²).

אמירת חומש ותניא דהתי"ת היום: רק לפני מנחה²³ ואילך (השלמה – מצאת הכוכבים, כרגיל).

לימוד הרמב"ם היום: רק במוצאי היום²⁴.

לימוד ענייני בית-הבחינה היום: אחרי חצות היום (השלמה – מצאת הכוכבים)²⁵.

עד חצות היום²⁶ (12:47 באזור המרכז), אסור

בברכת 'שמע קולנו' וחותם: "ברוך אתה ה', העונה בעת צרה ושומע תפילה". שכח גם שם – אומרה כברכה בפני עצמה אחר 'שים שלום'²⁷.

בשחרית אין נשיאת כפיים, ואין הש"ץ אומר: "אלוקינו ואלוקי אבותינו, ברכנו...". אין אומרים תחנון. הש"ץ אומר חצי קדיש. קוראים לשלושה אנשים²⁸ בפרשת ואתחנן "כי תוליד בנים", והשלישי הוא המפטיר. חצי קדיש. הפטרה בירמיהו (ח,ג – ט,כג) "אסוף אסיפם".

כ"ק אדמו"ר מוהרש"ב היה עולה למפטיר. ולפעמים בשחרית וגם במנחה²⁹.

אמירת כ"ה הקינות³⁰. אשרי. ובא לציון גואל, ומדלגים פסוק "ואני זאת בריתי". קדיש שלם בלא תתקבל. עלינו. קדיש יתום. בסיום תפילת שחרית אין אומרים 'שיר של יום' ו'אין כאלוקינו'³¹. לאחר מכן קורא כל אחד ואחד לעצמו 'איכה'³².

ענייני 'בית הבחינה' – מייד אחרי חצות היום. גברים אומרים זאת כדלהלן רק אחרי קיש בתפילין דרש"י – כנראה כסדר ההשלמה דשחרית.

43) מפשטות הלשון בספר-המנהגים וכל השיעורים השייכים לשחרית.

44) ספר-המנהגים – מנהגי ת"י. וראה להלן הערה 54.

45) סה"ש תנש"י ח"ב עמ' 691 סוף הערה 87. והנה בלקוטי-שיחות כ"ד כח עמ' 286 איתא, שהואיל והשיעורים בתורה הם 'חיי נפשו', הרי זה גם למי 'דלא ידע מאי קאמר' (למרות שכמוכן, מאותה סיבה, צריך לעשות הכול על-מנת להתעמק בהם), וזה כולל חתי"ת, רמב"ם וביית הבחינה, עיי"ש. וכנראה שזו גם הסיבה להיתר אמירתם בתי"ב אחרי"צ (אף שמדינת ניתן היה לאומרם בבוקר, מצד צער, או מדין 'להוסיף אחר התורה', או מצד 'יסוד היום', אך בפועל ההוראה היא להחמיר ולדחותם לפני מנחה – ראה נטעי גריאל ה"ל אבילות ח"ב פרק קו הערות נ"א).

וגם אם נאמר ששיעור הרמב"ם נתקן מראש לאומרו בלילה (רק במוצאי ת"י – כי בכל יום עיקרו ביום דווקא, סה"ש תשמ"ט ח"א עמ' 194 הערה 39) ולא כהשלמה, עדיין צ"ע מדוע בענייני בית-הבחינה לא נאמר דבר זה. ואולי מפני שעניינם הוא 'בניין בתי"י' וזה שייך בעיקר לפני תום יום ת"י. ועיי"ש.

46) ביותר מנחם – התוועדות' תשי"א שבהערה 20: "כפי שראיתם, לא נהנה בתשעה באב לאחר חצות

36) לוח כולל-חבי"ד, צום גדליה.

37) מי שאינו מתענה – ישתדל (אם אפשר – באמירה לגבאי מראש) שלא יקראוהו לעלות לתורה, ראה הדעות בסי' פסקי-תשובות סי' תקס"ה ס"ק ז.

38) לאמירת פיוט 'אלי ציון' – נהג הרבי לעמוד (מהנהגים השונים בזה ראה נטעי-גריאל פרק סא סעיף יב, ושי"ט).

אין אומרים את הקינות שחוברו בדורותינו לזכר קדושי השואה (ראה מאמרו של הרב יצחק יהודה שי רזון ביכפר חבי"ד גיליון 1005 שהביא את מינון הדעות בנושא, ושהרבי שלל זאת. וראה נטעי-גריאל שם ס"ד).

39) אצל אדמו"ר מהורשי"ב בשחרית היו מסיימים את התפילה בשעה 12:30 לערך [ואם התחילו בשעה מוקדמת יחסית, הרי שהאריכו הרבה בקינות. וראה בשערי-תשובה ר"ס תקנ"ט, שבמקום שאין מאריכין בקינות, טוב שלא להשכים, בעניין באמירת הקינות עד סמוך לחצות היום]. ואחר כך היה אומר [לעצמו, לא בצ"ב] 'איכה' במשך שעה וחצי לערך, ורק אחרי כן ישב על כסא כרגיל – ספר-המנהגים עמ' 48.

40) בספר מהרי"ל – מנהגים (הוצאת מכוני-ירושלים ס"ע רנה) איתא, שאז, ביובא לציון, אומרים 'ואני זאת בריתי'. וצ"ב מנהגו בזה.

41) שו"ע סי' תקנ"ד ס"כ ומשנה-ברורה שם.

42) נשים רשאיות, לכאורה, לומר: (אם נוהגות בזה) שיר של-יום, 'אין כאלוקינו, חתי"ת ומה שהורה להן הרבי)

שנה ושנה בתשעה באב מדרש 'איכה רבה', וסוגיית 'רבי יוחנן' דפרק הניזקין (גיטין נה סע"ב – נח סע"א)²³.

גם במשך המעט-לעת דתשעה באב יש לערוך 'סיום' (על מסכת מועד-קטן, שהוא מהעניינים המותרים ללמוד ביום זה)²⁴.

בנוגע ללימודי יארצייט בתשעה באב: עד חצות היום, לימוד משניות דאחרי התפילה הוא בפרקי דתענית²⁵ ומועד-קטן (פרק ג) הידועים, ולאחר חצות היום, נוהגים בזה כמו בשאר השיעורים, היינו שהעוסק בזה בכל ימות השנה שומר עליהם גם בתשעה באב²⁶.

לעניין לימוד חסידות, משמע שמותר²⁷ אין נוהגים לישון על הארץ או לשים אבן תחת הראש²⁸.

שחרית:
שיעור נטילת-ידיים שחרית בתשעה באב –

בספר-השחיתות תשמ"ח ח"ב עמ' 547 הערה 63 מובא "שביום י"ז בתמוז ותשעה באב יש לומדים (אף שמעטים הם ביותר – ולא תפרסם כלל וכלל) בתורה (בנביאים) פרשת היום ע"ד יצום הרביעי ויצום החמישי (על-דרך שבכל יום אומרים שירו של יום וכיוצא בזה)". פרשת היום: מלכיס"ב כה, א"כא. ירמיהו ל"ב, ב"י. נבי, כ"ז. דברי הימים" ב לוי"ד.

23 ספר-המנהגים.
24 'התועדותיות' תשי"ז ח"א עמ' 55.
25 אולי הכוונה למשניות ממסכת זו העוסקות בענייני התעניות, מפני מידע ע"ד ספ"ג.

26 אגיק חלק יא עמ' שו. ומצוין שם ללוח היום-יום ביום זה, והכוונה לומר שלימודי יארצייט דינם כמו שיעורי חתיית. (ומה שבתשעה באב תשמ"ח סיים הרבי במנחה דתיב את המשניות דמו"ק, היתה הנהגה חד-פעמית וכנראה היה בזה עניין מיוחד).

27 בספר-המנהגים עמ' 77 מובא בשם הרה"צ הרה"ח ר' הלל מפאריש ז"ל, שאבל ר"ל בימי השבעה לומד פנימיות התורה. והרי אבל חמור בעניין זה מתשעה באב, כמבואר בטור יו"ד סו"ס שפד. וראה 'רשימות' חוברת ד עמ' 6, שביק אדמו"ר מהורש"ב למד פעם דא"ח בתשעה באב, "וכנראה למיגרס בעלמא" [כ"כ המאירי מו"ק כא, א בקשר לדברי מוסר. וצ"ע מדהלן הערה 54]. וראה גם ספר-המנהגים עמ' 46 והערה 11. וע"ע 'לשמע או"ן ס"ע רטו. ומי"מ צריל ללמוד מענייני דיומא, ראה המובא לעיל הערה 22.

28 ספר-המנהגים עמ' 47. ובמכתב המצויין שם: "יכן הורה גם יכן כ"ק מו"ח אדמו"ר. ויש לומר אשר בתשעה באב מפני

בשחרית אין מניחים תלית ותפילין³². אין אוהזים את הציציות בכרוך-שאמר ובקריאת-שמע³³.

כ"ק אדמו"ר מהורש"ב נ"ע היה לובש תלית בבוקר ופושטו, ואחר-כך מניח התפילין ומתפלל בהן – כל זה בחדרו, שלא ירגישו בדבר. ובעת שהתפללו – אמר תהילים וכי"ב³⁴.

הש"ץ³⁵ אומר 'עננו' בין 'גואל ישראל' ל'רפאנו'. שכה לאומרה ונזכר קודם שאמר "ה" מחתימת רפאנו – חזור ואומר 'עננו' ו'רפאנו', ואם כבר אמר "ה" – אומר 'עננו'

החלישות שבקדושה אין הטומאה מתאוה כל-כך לשרות, ועל-דרך מה שכתוב בשו"ע רבינו מהזורא בתרא סו"ס ד, ומתפשט רק עד קשרי אצבעותיו" – אגיק ח"ג עמ' קמו, עיי"ש. וראה לעיל הערה 16.

29 לוח כולל-חבי"ד, על-פי שו"ע אדה"ז סי' תרי"ג ס"ג.
30 סידור אדה"ז, וכן הוא בכתבי הארז"ל. וראה השקלא" וטריא בזה בספרים שהובאו בשדיחמד, פאת-השדה, אסיפת-דינים, ב"ך-המצרים ס"ב ס"ק ט [בהוצאת קה"ת: כרך ח' עמ' איתש"ח] – ספר-המנהגים שם. וראה בארוכה בס' חקרי-מנהגים עמ' קפה ואילך (גם בקשר להערה הבאה).

31 הוראת הצמח-צדק בשם רבנו הזקן. ודלא כיש נוהגים לברך בלילה כשנועל הסנדל – ספר-המנהגים שם.
32 לוח כולל-חבי"ד, משולחן-ערוך סימן תקנ"ה ס"א. ובס' 'ציצית הלכה למעשה' (תשנ"ה) פי"ב הערה 57 העיר, שכיוון שעי"פ קבלה צ"ל לבישת תלית ותפילין וברכותיהן בתשעה באב כרגיל בכל יום, הנה אף שרק האדמו"רים עצמם נהגו בזה כמבואר בספר-המנהגים, הרי תלית-קטן שהוא בנינעא והכל לובשין אותו, אולי יש מקום לברך עליו לדין בשחרית. ואפילו ע"פ נגלה – ראה משנ"ב תקנ"ה ס"ק ב מסי' פתחי עולם. ובפועל לא נפוץ לברך. ועיי"ש.

33 בישיבת תו"ת בצרפת נמנעו – עד חצות היום – מלהוציא הציציות החוצה (וכ"כ בלוח דבר בעתו) אבל בדי"כ לא נפוץ בין אנשי היהודים.

34 מנהג העולם, נטעי-גבריאל פניח סכ"ב ושי"ן.
35 משיחת כ"ק אדמו"ר מהורש"ב נ"ע – ספר-המנהגים, ועיי"ש בהערה. וראה 'רשימות' חוברת ד עמ' 6.

36 ראה לעיל הערה 16 בקשר לנרות בעמוד השי"ץ.

בני-ישראל בכל קצווי תבל. שיהודי מצד עצמו בוחר בטוב. וכידוע²⁰ המשל בזה, שכאשר אבר מסויים חולה, הנה על ידי זה שמקזיזם דם באבר אחר, מתרפא גם אבר זה. – שהכוונה בזה אינה לחולה בגשמיות דווקא, ולכן, בשעה שיושבים יהודים יחד

כיוון שכל בני ישראל הם "קומה אחת שלימה" –

כאשר יהודי מתעורר בתוספת התחזקות בתורה ומצוות,

הרי זה פועל על כל בני-ישראל בכל קצווי תבל

זה בסתירה למאמר רז"ל²⁶ "הכול בידי שמים חוץ מיראת שמים"? אלא העניין הוא כנ"ל, שפעולתו של "החכם" היא לכפות את האדם ולהסיר ממנו את אונס היצר הרע, ואזי בוחר הוא בטוב בעצמו.

ואז נותן הוא "גט" למי ש"מצא בה ערוות דבר"²⁷. דהיינו שהוא מתגרש ("ער גט זיך אפ") מהעניינים שלעומת-זה, ונעשה אשה לו יתברך, דהיינו שמתקשר עם הקב"ה – בבחירתו החפשית.

ד. כ"ק מו"ח אדמו"ר נהג לומר, שאין צריכים להתערב ב"בעל-הבית/שקייט"²⁸.

ונוסף לזה, הרי ישנו מאמר מאדמו"ר האמצעי ד"ה "להבין עניין לקיחת אנשי חיל כו"²⁹, ותוכנו הוא בבואר התכלית שבעניין לקיחת בני ישראל לצבא – דלכאורה, מכיוון שבצבא ישנן גזירות על קיום המצוות כו', איזו תכלית יש בזה? ומבאר שם בהמאמר, שדווקא כאשר ישנן גזירות, ואף-על-פי-כן מקיימים

בהתעוררות, ובפרט בהתעוררות חסידית מתוך שמחה של מצוה – הרי זה פורץ את כל הגדרים³⁰, ופועל בכל בני ישראל בכל קצווי תבל.

ואין זה בסתירה לעניין הבחירה, שכל אחד צריך לבחור בעצמו בטוב – כי, הפעולה הנ"ל אינה אלא הגברת הצד הטוב על הצד רלעומת-זה, וכאשר מגבירים את הצד הטוב, אזי בוחר הלה בעצמו, בבחירתו החפשית, בטוב, כפי שהקב"ה מיעץ "ובחרת בחיים"³¹.

ועל-דרך שמצינו ברמב"ם³² בעניין "מי שהדין נותן שכופין עליו לגרש את אשתו ולא רצה לגרש... (ש)מכין אותו עד שיאמר רוצה אני" – ש"מאחר שהוא רוצה להיות מישראל, רוצה הוא לעשות כל המצוות ולהתרחק מן העבירות (וכפתגם אדמו"ר הזקן³³ שיהודי אינו רוצה וגם אינו יכול להיות נפרד ח"ו מאלוקות), ויצרו הוא שתקפו, וכיוון שהוכה עד שתשש יצרו ואמר רוצה אני – כבר גירש לרצונו", כיוון שאז נתגלו רצונו ובחירתו שלו,

20 ראה סה"מ תרנ"ז ס"ע רכג ואילך.
21 ניצבים ל'ט.
22 הל' גירושין ספ"ב.
23 ראה אגרות-קודש אדמו"ר מהורש"ב ח"ד עמ' שפר (נעתק ב"היום יום" כה תמוז). שם עמ' תקמו (נעתק ב"היום יום" כא סיון). ועוד.
24 ב"ב כ"ז, וראה גם שו"ת חת"ס האו"ח סקט"ו.
25 ראה גם 'תורת-מנחם – התועדותיות' ח"א ס"ע 62 ואילך.
26 ברכות לג, ב. וש"נ.
27 תצא כד, א.
28 ראה גם אגרות-קודש כ"ק אדמו"ר ח"ז עמ' רג.
29 נדפס במאמרי אדהאמ"צ קונטרסים עמ' רסג ואילך. וש"נ.

כמה מצוות במסירות-נפש, הרי אותן מצוות מועטות שמקיימים במסירות-נפש יקרות הן ביותר למעלה, ועד שבשביל זה כדאי כל הגזירות, וכדאי כל המצוות הרבות שאין מקיימים כלל, מצד גודל הנחת-רוח במצוות אלו שמקיימים במסירות-נפש.

אמנם אף-על-פי-כן, הרי המוזכר לעיל (ס"א בגוף השיחה) אינו עניין של טוב הנראה והנגלה, והרי רוצים אנו שהעניינים יהיו בטוב הנראה והנגלה.

ונוסף לזה: המדובר במאמר אדמו"ר האמצעי הנ"ל הוא בנוגע לגזירות של גויים, שבזה אין חילול השם, כיוון שהגויים הם "כגרון ביד החוצב"³⁰; מה-שאינ-כן כשמדובר בגזירות של בני ישראל, שבזה ישנו חילול השם – אין הדבר כדאי כו'.

והעיקר הוא – שרוצים אנו, ומובטחים שכן יהיה שבעקבתא דעקבתא דמשיחא, שהוא הזמן שבו אנו עומדים עתה, יהיה טוב הנראה והנגלה, וטוב הנראה והנגלה פירושו – שלא יהיו שום גזירות כלל, וילמדו תורה ויקיימו מצוות מתוך מנוחה והרחבת הרעת.

ד. בהלכות העוסקות במלך המשיח, כותב הרמב"ם³¹ שהמשיח "יכוף כל ישראל לילך בה (בתורה) ולחזק בדקה".

ולכאורה אינו מובן: אמרו רז"ל³² "אין בן דוד בא אלא ברוד שכולו זכאי, או כולו חייב", ואס-כן, הרי ממה-נפשך אינו שייך עניין הכפייה: אם יהיה זה "דור שכולו זכאי" – אין צורך בכפייה, ואם יהיה זה "כולו חייב" גם אז אינו מתאים עניין הכפייה, שהרי כדי לכפות יש צורך באחיזה בדבר כלשהו ("מען מוז האבן בא וואס צו

אנהאלטן זיך"), וכמצב של "כולו חייב" הרי אין זה שייך? וביאור העניין:

כ"ק אדמו"ר (מהורש"ב) נ"ע כותב במכתב (שנתפרסם כבר ב"קופיר"³³), שישנן ב' מדריגות במשיח – "דוד" ו"בן דוד": "דוד" – עניינו הגילוי דמשיח, ו"בן דוד" – ראו כל בשר יחדיו כי פי הוי' דיבר"³⁴; ו"בן דוד" קאי על זמן שקודם לזה, שאז עדיין לא היה גילוי זה, ומכיוון שעדיין ישנו העלם – יהיה תערוכות טוב ורע.

ועל-פי-זה יובן מה שכתב הרמב"ם שמשיה "יכוף כל ישראל כו'":

זה שאמרו רז"ל שדורו של משיח יהיה "דור שכולו זכאי או כולו חייב" – קאי על המדריגה הב', שהיא כבר לאחר הביור, ואז לא שייך עניין הכפייה (כנ"ל); מה-שאינ-כן מה שכתב הרמב"ם שמשיה "יכוף כל ישראל" – קאי על הזמן ד"בן דוד", שאז יהיה עדיין תערוכות, ואז תהיה פעולת משיח ש"יכוף כל ישראל".

כלומר: לכל לראש תהיה עבודתו של משיח בבירור הטוב מן הרע, דכיוון שיהיה עדיין תערוכות טוב ורע, יפעל משיח עניין הכפייה ויברר את הטוב מהרע, ואז יקח את אלו שבמצב ד"כולו זכאי" אל הגאולה, ואילו את הנמצאים במצב ד"כולו חייב" – יניח הצידה לעת-עתה; ואחר-כך יפעל גם על אלו שהיו קודם לזה במצב ד"כולו חייב" – לצרף גם אותם עמו אל הגאולה השלימה.

ו. עניין הכפייה שיהיה על-ידי משיח – אין פירושו כפייה "בשוטי" דווקא, אלא יכולה להיות גם כפייה בדברים ("במילי")³⁵. ויתירה

33) קובץ מכתבים מכתב ט. ולאח"ז באגרות-קודש שלו ח"א עמ' שיא ואילך.

34) ישעיה מ,ה.

35) ראה כתובות עז, סע"א.

הדברים כדי שלא ירבו באבלות יותר מדלי¹⁹. אחר הקינות – "ואתה קדוש", קדיש שלם ללא תקבל. עלינו, קדיש יתום'. אבל בתוך ה'שבועה' רשאי ללכת לבית-הכנסת בליילה וכיום עד גמר הקינות²⁰.

תלמוד תורה: אפילו בתשעה באב, ש"אסור לקרות בתורה... משום שנאמר 'פיקודי ה' ישרים משמחי לב'²¹ – חייבים לתלמוד תורה בכל רגע ורגע, אלא שהלימוד הוא בחלקי התורה המתאימים ליום זה²².

כ"ק אדמו"ר מהורש"ב נ"ע היה לומד בכל

בתשעה באב נועלים נעלי גומי ובר או סנדל שאינו של עור. ודלא כהמחמירים בזה¹⁵.

מדליקים אור רק כפי הנחון לתפילה ולקריאת הקינות, ולא יותר¹⁶.

אחר שמונה-עשרה – קדיש תקבל. יושבים¹⁷ על הארץ (כנ"ל) וקוראים 'איכה'. בכל פרק המתחיל 'איכה' מגביהים את הקול¹⁸ יותר². פסוק 'השיבנו' האחרון, אומר הקהל בקול רם יחד עם החזן¹⁸.

בספר-המנהגים מובא סיפור על הרה"צ מרוז'ין וחסידיו, בקשר לזריקת 'בערעלאך' ומעשי שובבות בתשעה באב. כנראה הובאו

שיש פלוגתא אם לאומרו בברכה שלישית (ראה שער-הכולל פליד סי"ט, נטעי-גבריאל פרק סו סעיף יא ושי"ס). 15) עיין שער-יתשובה ואחרונים בסיומן תרי"ד. דרכי-חיים ושלום סי'ק תרע"ג – ספר-המנהגים עמ' 46. 16) שויע סי' תקניט סי"ג, וראה 'מנהג ישראל תורה' שם סי' ק"ז.

הי נרות הנהגים בעמוד השי"ץ, כשיש 'חיוב', מדליקים היים וגם מחר כרגיל. [בקיצור שויע סי' קכד סי"ב ובמשני"ב סי' תקניט סי"ג, מאיר בשם מהרי"ל, כתבו "אין מדליקין נר תפילה". אבל במהרי"ל עצמו סי"ע רמז איתא: "נהגין שלא להדליק נר בריכה" בטי' באב כ"אם נר אחד [בבשוניי נוסחאות בעמ' ר: ב' נרות] לחזן" וראה כה"ח סי'ק כו. כולם לא הבדילו בבירור בין ערבית לשחרית. וכן צ"ב אם יש הבדל בין ה' נרות כשיש חיוב (שיש בו תועלת לנשמה), לבין הנהגו כשאין חיוב" ב' נרות [שויע הקצר סי"פ כד] שהוא (רק) לכבוד ביהמ"כ. בלוח כולל-חביד לא נעתק הנושא כלל, וכנראה הוא כנ"ל].

מי שיצא לצרכיו, מותר ליטול ידיו עד קשרי אצבעותיו לתפילה (שויע אדה"ז סי' תרי"ג סי"ד). ורצוי לגעת תמיד במקום המכוסה, כדי ליטול ולברך אשר יצר בידיים נקיות, (שם). במטה-אפרים שם כי שהוטל בכל השנה גיפ יכול גם עתה ליטול כך, והובא בכמה ספרים ללא חולק. ולפי"ז ניתן בשחרית, לאחר לבישת הבגדים, ליטול ידיו שוב עם מגבת

19) באג"ק חס"ד עמ' י"ב מופיעה ההוראה לנהוג כן (רק) כשהחיוב עובר לפני התיבה. אבל בפועל בבית חיינו מדליקין ה' נרות גם לשבת ויום טוב, ואולי מפני שהחיוב אומר אז קדיש, וע"ע.

20) בל"ב י"ז בשם הרא"ש כתב שמדליקים נרות בבית הכנסת לפני שייכנס אדם להתפלל שם, זכר למקדש. בסי' כד הקטח מביא לזה סמך מהפסוק (ושעיהו כד, טו) "באורים כבדו ה'". במדבר"ד (ד, כ) הובא בשל"ח סי' תמיד "ענייני תפילה" (דפוס אמשטרדם רנ"ו, רע"ב) מדובר על י"ב אהד שחרית ונר אחד ערבית". ובשו"ת מכתב סופר (למהר"ר שמעון סופר מקראקא, ח"ב סי' א) כתב בארוכה בנושא משמעות הנרות (ועוד עניינים) בביה"כ, זכר למקדש.

כנהוג כל השנה (אלא שרק עד קשרי אצבעותיו) כדי לברך ברכות-השחר.

בדברים שבין איש לאשתו נוהגות היום כל ההרחקות שבסי' קצ"ה (כמבואר בשויע אדה"ז סי' תרט"ו סי"א ביוהכ"פ, ודין ט"ב זה ליו"כ כדבריו בקו"א יו"ד סי' קפ"ד ריש סי' ב). וכנראה שמסיבה זו, כשחל ברי"מ היום, אין לוקחים זוג ליקוואטרי (ראה גם בנטעי-גבריאל ח"ב פרק פא סי"ז והערה כ).

17) היינו לא רק שלא יישב על הספסל, אלא שיש לקרוא איכה וקינות לא בעמידה אלא דווקא בישיבה על הקרקע. כן הביא בסי' מנהג ישראל תורה שם סי'ק ה' מס' נוהג כצאן יוסף, ומשמעות הרחק, מהרי"ל, כל בו וסדר היום, עי"ש. 18) וכנראה לא נהוג אצלנו בזה ככל הפרטים שבמנהגי מהרי"ל (הוצאת 'מכון ירושלים' עמ' רנא) וברמ"א סי' תקניט סי"א.

19) וראה 'תורת-מנחם – התוועדות' תשי"א ח"ב עמ' 262: "בליובאוויטש היו משחקים בתשעה באב עם 'בערעלאך'... ולא היה זה ישלא ברצון כמנים...".

20) לוח כולל-חביד, ע"פ שויע ונו"י סי' תקניט סי'.

21) שויע אדה"ז סי' תרי"ג ריש תקני"ד. 22) ראה שויע שם סי"ב. וראה שד"חמ"ד, אסיפת-דינים, מערכת בין-המצרים סי"ב סי"ב, על-דרך ובדוגמת קדימת הלימוד בעניינים שהזמן גרמא, הלכות חגו כהן וכיו"ב, בכל השנה. ראה טושו"ע ודאדה"ז או"ח ריש תכט, ובט"ז שם – ספר-השיחות תשי"ח ח"ב עמ' 574 (וכ"כ בילקוטי-יוסף ח"ה עמ' 580, ובנטעי-גבריאל מהדו"ב ח"ב פרק עה הערה יז. וע"ש בשו"ת שבסוף הספר סי' יז. ועיין ביאור בזה

בשיחת ש"פ דברים תשל"ד (שיחות-קודש ח"ב עמ' 340-342, נעתק בהתקשרותו גיליון תיט עמ' 17). וראה לקוטי-שיחות חלק ט' עמ' 250, שבשעת תש"ל המליץ כ"ק אדמו"ר נשיא דורנו, כשהורה באותה שנה על עריכת משמרות ללימוד במשך כל היממה דתשעה באב, שהמתאים ביותר בלימוד ענייני דיומא הוא רשימות כ"ק אדמו"ר היצמח-צדקי על מגילת איכה.

יום שני,

ח' במנחם-אב, ערב תשעה באב

אחר חצות (12:47 באזור המרכז) לומדים דברים המותרים בתשעה באב, כמו איוב, ובדברים הרעים שבירמיהו, ומדרש איכה.⁷
אמירת שיעורי חתית היום: לכתחילה – לפני חצות היום.⁸ בדיעבד – עד השקיעה.⁹
לימוד רמבי"ם: רק לפני חצות¹⁰ (השלמה – רק במוצאי תשעה-באב).

לימוד ענייני בית-הבדירה: כמו בחת"ת דלעיל¹¹.

במנחה אין אומרים תחנון.

סעודה המפסקת:

נהוג לשבת על הארץ (בהפסק איזה דבר)¹² ואין חולצים הנעליים. ואסור לאכול שני תבשילים, אבל פירות חיים או חמאה וגבינה

יום שלישי

צום תשעה באב¹⁴

ביום שני, לפנות ערב, חולצים את הנעליים ומסירים את הפרוכת¹⁵ (וכיסויי הבימה ועמוד-הש"ץ).

יע' נהרות בבל, וכדומני שאין מהנהנו כן, אלא אומרים שיר המעלות' כבכל זמן שא"א תחנון (ואין מוסיפים על האבלות יותר מהמוכרח).
 14) בענין חולה בתשעה באב, בעלמא נהוג לפסוק שיאכל כרגיל (וראה פסקי-תשובות סי' תקנ"ד ס"ק ט, שם מביא גם את אלה שהחמירו לאכול בשיעורים וכיו"ב. נטעני גבריאל ב"ר-המצרים ח"ב פרק סו הערה ח), וכן שמעתי מכמה מרבני אנ"ש שאינם מכירים כלל פסיקה כזו שיאכל בשיעורין בדומה ליוהכ"פ. ואף בשיעורין הצמח"צדק או"ח (במהדורת תשנ"ד: סי' קח"ק) מציע לאכול בשיעורים, הרי שם מדובר: (א) למי שרוצה להחמיר, וגם זה רק ב) לבריאים (שבגלל המגפה ר"ל הו' חייבים גם הם לאכול).

ומה שהביא הרבי עניני "כדי-אכילת-פרס" דווקא בימנהגי בין המצרים (ותענית ציבור') (בסוף ירשימות על מגילת איכה' להצמח"צדק, קה"ת תשי"א, עמ' 61, ומשם לספר-המנהגים עמ' 45), כשהכוונה כנראה לחידושו האמור של הצי"צ, לכאורה כוונתו בני הקטעים הללו (שיעור עניני 'בד' צומות [=שבצומות האחרים לכועי אין אוכלין בשיעורין] בככותבת, ושיעור אכילת פרס) היא רק לענין זה, שמי שאכל בשיעורין בכל התעניות נקרא 'מעונה' ויאמר ענו ויעלה לתורה (כמ"ש בפסקי תשובות סי' תקס"ו אות ו בשם שו"ת מהרי"ם שיק סי' רצ, מרחשת ח"א סי' יד ס"ק ובשם הגרש"ז אויערבך, הובא גם בשי"ש כהלכתא בהערות סי' לט). וצ"ב אם יש בידי אלה הפוסקים לאכול בשיעורין איזו הוראה או מסורת ברורה. וראה קובץ 'אהלי שם' גיליון 3, עמ' קח.

חולה וקטן האוכלים סעודה, אומרים 'שיר המעלות' – כדלעיל הערה 13] נחם' בברהמ"ז רק לאחר 'ירחמן, כיוון

מזו: ייתכן אפילו שה"דברים" ("מילי") ישראל, שהיא מצוותו של הקב"ה – הולכים נאמרים במקום אחר לגמרי, כשהלה כלל אינו שומע, ואף-על-פי-כן, על-ידי "דברים" אלו, כופים אותו, ומסלקים ממנו את אונס היצר הרע (כנ"ל).

כשהולכים בדרך אהבת-ישראל, מצוותו של הקב"ה –

הולכים בשליחותו של הקב"ה, וממילא יש כוח לפעול

גם עניינים שאפילו מלאכים אינם יכולים לפעול

ועל-דרך מה שכתב אדמו"ר הזקן³⁶, ש"מורי וזה"ה היה נוהג כשנפלה לו איזה השגה במוחו היה אומר בפה אף שלא יבינו השומעים כל-כך... בכדי להמשיך את ההשגה שנפלה לו בזה העולם בבחינת יציאת הדיבור כשמדברה בפיו... ואזי יוכל אחר אף שהוא בסוף העולם להשיגה".

ואם כן, הרי בשעה שמתקבצים יחדיו עשרה מישראל, שאז "שכינתא שריא"³⁷ "אפילו כשאינם מדברים בדברי תורה"³⁸, ובפרט כשגם עוסקים בדברי-תורה, ובפרט כשהדבר נעשה מתוך התועדות הסידיית, ובפרט כשחוזרים על פתגם מאחד מרבותינו נשיאינו, שעניינו של רבי הוא "אנוכי עומד בין הוי' וביניכם"³⁹, ונמצא שמצרפים לזה גם את העצמות – אזי יש בכוחם לפסוק שגם יהודי נוסף יתעורר במסירות-נפש ויעמוד בתוקף בענייני יהדות – כשם שהם מאחלים זאת לפעמים.

והיינו, שכאשר הולכים בדרך אהבת-מאמרי אדה"ז הקצרים עמ' תסד. וש"נ.
 37) סנהדרין לט,א.
 38) תניא אגה"ק ס"ג (קלו, ב).
 39) ואתחנן ה,ה. וראה סה"ש תורת-שלום עמ' 158.
 40) נוסח ברכות ק"ש. וראה לק"ת אמור לו,א.
 41) בראשית א,כ.
 42) זח"א מ,ב.

43) שמ"ר פי"ח, ה. וראה פס"ר פמ"ה, י. מצו"ד דניאל יב,א.
 44) כ"ה בזכרון אחדים (המ"ל)
 45) חסר נוסח הברכה (המ"ל).
 46) זכריה ח,יט. וראה רמב"ם הל' תעניות בסופן.
 47) ראה גם אוה"ת מג"א (הוצאת תש"ג) עמ' קנב. סה"מ תרנ"ג עמ' רנט ואילך. עז"ת עמ' קכא.

תרס"ו⁴⁹ בעניין תלמוד-בבלי ותלמוד-ירושלמי, שבכל אחד מהם ישנה מעלה שאין בזולתו – לכן נוסח הברכה הוא "ייהפכו לששון ולשמחה", דהיינו שיהיו ב' המעלות, שעניין זה נעשה על-ידי קו הג', כנ"ל (ס"ב). (טרם צאתו אמר כ"ק אדמו"ר:) יהירצון

שנצא מהגלות אל הגאולה השלימה והאמיתית בחסד וברחמים.

(קטעים מהתועודות שבת-קודש פרשת דברים, שבת-חזון, ד' במנחם-אב ה'תשט"ו; יתורת-מנחם – התועודות ה'תשט"ו, חלק שני (יד), עמ' 239-245 – בלתי מוגה)

(48) שער-החנוכה ד"ה בכ"ה בכסלו פנ"ד ואילך. (49) עמ' צ ואילך.

מינוי ל"התקשרות"

ניתן לקבל את גיליון "התקשרות" שירות הביתה באמצעות הדואר.

מינוי לשנה: 177 ש"ח (ב-4 תשלומים).
מינוי לחצי שנה: 88 ש"ח (ב-2 תשלומים).

את השם, הכתובת והתשלום יש להעביר לפי הכתובת:
"התקשרות", מחלקת המנויים, ת"ד 14 כפר חב"ד 72915

הלכות ומנהגי חב"ד

מאת הרב יוסף-שמחה גינזבורג

ערב שבת-קודש

שבת-קודש פרשת דברים

ה' במנחם-אב

ו' במנחם-אב, שבת חזון

יום ההילולא של האריז"ל – מעורר בפשטות – שנוסף לההוספה ב'משפט' ו'צדקה' בכלל, שהם בהדגשה מיוחדת אצל האריז"ל – שיוסיפו בכל הפעולות והפצות המעיינות חוצה "זאת החכמה", ובפרט כמוסכר בתורת חסידות חב"ד¹.

בקריאת התורה מסיימים לכוהן "כאשר דיבר לכם" ומתחילים ללוי "איכה אשא לבדי", כנדפס בחומשים².

פרקי-אבות – פרק ג'³.

מוצאי שבת:

מבדילים על היין⁴.

ב'שבת חזון² לובשים בגדי שבת³.

1) התועודות' תשמי"ט ח"ד עמ' 109.
2) "מצווה לפרסם (ויבשם אומרו)" אודות תורת הרה"צ מברדיצ'וב בעניין שבת חזון' שיחזון' מלשון ראייה, שבו מראים לכל אחד ואחת את המקדש דלעתיד מרוחק" – התועודות' תשמ"ח ח"ד עמ' 132. "זוה צריך לעורר אצל כאו"א הוספה במשפט' וביצדקה' (ובשבת – באופן המותר בשבת)" – התועודות' תשמ"ט ח"ד עמ' 108.
3) ספר-המנהגים עמ' 46, שכן נהג אדה"צ, ושיני לפוסקים הדנים בעניין זה, וראה גם בהוספות לשו"ע אדה"צ חלק ה' ו עמ' 1846 בשולח-הגיליון.
הטעם – כדי למנוע אבילות דפרהסיא בשבת. ולהעיר מהנהוג בין אנשי (וכלל החסידים – נטעי-גבריאל פכ"ה הערה טו), שאף את פסוקי התוכחה מהפסוקים [חזון' [אבל – גם את הפסוק ת"ב שחרי"ת] אין קוראין בניגון איכה, שלא כמנהג העולם (שו"ת הריב"ש סי' קיב, מג"א סי' רפב סי' קי, יד, שערי-אפרים שער ט סכ"ז). וראה מנהג ישראל תורה סי' תקנ"א סי' ג.
4) כך נהגו בליובאוויטש. וראה בקשר להנהגה זו בילוח השבועי לשבוע שעבר, הערה 4.
5) הנה בפסוקים שלמים אין הסתייגות לאומרים עם השמות בכל מקום שהם, אך בחלקי-פסוקים [אולי – כיוון שאין הם כשרים להיאמר כך, ד"כ פסוקא דלא פסקיה משה – אנו לא פסקינן], ועל-דרך הטועה ואומר "ברוך אתה ה' שמסיים "למדני חוקך" אף שגם "ברוך אתה ה'" הוא ענין שלם – הרה"ג ר' לוי-יצחק שי' הלפרין], הורה הרבי שאין אומרים אותם עם ש' ה' כמות-שהוא (ע"פ התקשרות' גיליון רעה. ומפורשת ההוראה במק"א –

פרשת דברים

רב לכם שבת בהר הזה פנו וסעו לכם (א,1-2)

אין אדם רשאי להסתגר באוהלה של תורה ולהסתפק בעבודתו עם עצמו, אלא עליו לנסוע למקום הרחוק מיהדות ולהביא גם לשם את אור התורה.

(לקוטי שיחות כרך ב עמ' 695)

לא תכירו פנים במשפט... כי המשפט לאלוקים הוא (א,17)

"לא תכירו פנים במשפט" - אל תראו במשפט שלמעלה את הפנים של מידת החסד, למרות ש"משפט איהו רחמי" (תיקוני-זוהר בהקדמה);

"כי המשפט לאלוקים הוא" - היינו מידת הדין, אלא שהיא מתלבשת במידת הרחמים. למה הדבר דומה? לאדם שרואה את המלך ופניו צהובות, ולכן עולה על דעתו שהמלך יאהבנו אפילו אם ימרוד בו.

(מגיד דבריו ליעקב עמ' נא)

והדבר אשר יקשה מכם תקריבון אלי ושמעתיו (א,17)

הרמב"ן אמר פעם לבנו:

אם תסתפק פעם בעניין כלשהו אם הוא מותר או אסור, בראש ובראשונה עליך לסלק את הנאתך מהדבר, ורק אחר-כך לשקול את צדדי הספק. שכן כאשר יש לאדם צד הנאה מאיזה דבר, הוא תמיד ימצא סברות להתירו.

והוסיף הבעל-שם-טוב שהדבר רמוז בפסוקנו:

"והדבר אשר יקשה, - אם אתה מתקשה להחליט באיזה דבר אם הוא מצווה אם לאו; "מכם" - הספק נובע מכך שיש לך בדבר הנאה אישית.

"תקריבון אלי" - כשתסלק את הנאתך מהדבר ותתכוון אך ורק לשם שמים;

"ושמעתי" - אז אתן לך הבנה איך להתנהג (ושמעתי מלשון "והם לא ידעו כי שומע יוסף").

(כתר-שם-טוב עמ' ג)

ובמדבר אשר... נשאך ה' אלוֹקֶיךָ (א,17)

התוכן הפנימי של מסעות בני-ישראל במדבר, שהוא סמל הקליפות, הוא הכנעת כוחות הטומאה והרע, "אתכפיא סטרא אחרא". עבודה זו מנשאת ומרוממת את הנשמה עד רום המעלות.

(אור-התורה)

אוכל בכסף תשבידי (ב,כח)

אוכל בכסף - כאשר אתה נכסף ומתאוה לאכול, תשבידי - עליך לשבור ולבטל את התאוה.

(אור-תורה עמ' נא)

'ציור' פני הרבי

"כל אברך שראה את הרבי צריך בכל בוקר ללכת לפינה ולצייר לעצמו את צורת הרבי" □ "אלה שלא ראו את הרבי, יציירו לעצמם את פני הרבי באמצעות תמונה" □ "תחזיק אצלך תמונה של הרבי הנשיא, וכל פעם שיצוצו קשיים תביט בתמונה וזה יזכיר לך שהרבי מסתכל עליך תמיד" □ והיו עיניך רואות את מורך

מאת הרב מרדכי-מנשה לאופר

רבו הכרה והרגשה.

קודם לכן אמר הרבי (שם):

ישנם כאלה שאף פעם לא היו אצל הרבי. ישנם גם כאלה שבפועל ממש ראו את הרבי... פעמים רבות, אבל לא נפעל אצלם דבר, כך שלאמיתו של דבר לא היו אצל הרבי אף פעם, הם לא יקלטו ורק נדמה להם שראו את הרבי... יכולים גם עתה להכיר ולהרגיש, ואפילו אם עד עתה לא הכירו והרגישו. ומהעצות לזה - ציור פניו של הרבי. כל מי שהיה ביחידותי יצייר לעצמו את פני הרבי כפי שנכנס אליו ביחידותי ואלה שלא ראו את הרבי, יציירו לעצמם את פני הרבי באמצעות תמונה.

ציור פני הרבי הוא על-דרך ובדוגמת ראיית פניו, שיש בזה עילוי לגבי לימוד תורתו, בדוגמת מעלת הראייה לגבי שמיעה, וההתבוננות בציור פני הרבי תעורר אותם לבוא להכרה והרגשה (ידערהרץ), גם אם עד עתה לא הייתה אצלם הכרה והרגשה.

כוחות רעניים לעשיית טוב

עוד בחיים-חיותו של הרבי הקודם משגר הרבי תמונה של כ"ק אדמו"ר הריי"צ לאחד מידידי המרכז לעניני חינוך, וכותב (אגרות-קודש, כרך ג, עמ' פא):

התמונה המצורפת בזה של כ"ק מוי"ח אדמו"ר שליטי"א כביטוי להוקרתו ותודתו העמוקה לכם

"אלו שראו את הרבי - יציירו לעצמם את צורת פניו, במכל-שכן וקל-חומר ממה שנאמר בגמרא שרבינו הקדוש אמר, 'האי דמחדרנא מחבראי - דחזיתיה לרבי מאיר מאחוריו; ואילו חזיתיה מקמיה וכו', ועד שמצינו בירושלמי ש'מקלו של ר' מאיר היתה בידו (של אחד מוקני גליל) והיא היתה מלמדת דעת'. ועל-ידי התקשרות אל הרבי - בוודאי יתמלא כל ברכותיו".

דברים אלה אמר הרבי בשנת ההסתלקות של כ"ק אדמו"ר הריי"צ, בהתוועדות ח"י באלול ה'שי"ת (תורת-מנחם - התוועדות ה'שי"ת עמ' 149).

"יכולים גם עתה להכיר ולהרגיש"

ביחידות' משנת תשי"ב (דעם רבי'נס קינדרער' עמ' שעב) התבטא הרבי באוזני אחד החסידים: "כל אברך שראה את הרבי [=הריי"צ], צריך בכל בוקר... ללכת לפינה, לצייר לעצמו את צורת הרבי, וזה יתן לו חיות לעשות את כל מה שצריך".

יתירה מזו, אמר הרבי (התוועדות), שם עמ' 50-51):

גם אם בשעתו לא היתה אצלו הכרה והרגשה, מכל-מקום, יכולה להיות עתה - עלידי ציור פני

דיד אהוב.

בוודאי מוכר לכם מאמר רו"ל (סוטה לו,ב) שראיית דמותו של אדם קדוש מעניקה כוח ללכת בדרכי התורה והמצוות. מאחל אני לכם שדמות דיוקנו של כ"ק מו"ח אדמו"ר שליט"א תעניק לכם כוחות רעניים לעשיית ריבוי טוב.

אין הדבר תלוי אלא ברצון

כך אמר הרבי, בין השאר, בהתוועדות שבת-קודש פרשת ראה תשמ"ו ('התוועדויות' תשמ"ו, כרך ד, עמ' 311):

ביכולתו של אדם להיזכר בדברים שונים, אם ירצה להיזכר בדברים של מה בכך, או אפילו דברים חשובים כו', אלא שחשיבותם אינה מגיעה לחשיבות דזיכרון תואר פני רבו, ואם רק רוצה – יכול הוא לזכור תואר פני רבו, ועד כדי כך, שזיכרון זה יהיה באופן ד"כאילו... הוא עומד לנגדו".

קודם לכן הקדים הרבי:

אלו שזכו לראות את כ"ק מו"ח אדמו"ר נשיא דורנו בוודאי יכולים לצייר לעצמם תואר פניו, באופן ד"כאילו. כאילו הוא עומד לנגדו, וגם אלו שלא זכו לראותו יכולים לצייר לעצמם תואר פניו על ידי ההסתכלות בתמונה, תמונה מדויקת וכו', אשר, במידה ידועה יכול הדבר להתבטא גם על-ידי תמונה, ואין הדבר תלוי אלא ברצונו.

ראייה שפועלת "הולדה"

ביום ב' דחג השבועות ה'תש"נ ('התוועדויות' תש"נ, כרך ג, עמ' 286) הביא הרבי בקשר לתוכן דבריו בשיחה "דוגמה לדבר בעבודת האדם בזמן הזה":

אצל אלה שזכו לראות תואר פני כ"ק אדמו"ר [מהורש"ב] נ"ע, וכן תואר פני בנו יחידו ממלא מקומו, כ"ק מו"ח אדמו"ר נשיא דורנו (ועל-אחת כמה-זכמה אלה שזכו לראות פני שניהם יחד) ומציירים במחשבתם תמונת פניהם... שמצווה לראות פני הרב, כמו שכתוב "והיו עיניך רואות את מוריד", כפי שזכו לראותם ביחידותי – שראייה זו פועלת עניין של הולדה, "תולדותיהם של צדיקים מצוות ומעשים טובים".

ביטול המניעות והעיכובים

ועוד התבטא הרבי (התוועדות שבת-קודש פרשת ראה תשמ"ו – 'התוועדויות' תשמ"ו, כרך ד, עמ' 311):

כש"צלם" [יאך בצלם יתהלך איש" – "יהא רואה בעל השמועה כאילו עומד כנגדו"] של רבו, נשיא דורנו, עומד לנגדו – הרי כל המניעות ועיכובים כו' למילוי שליחות רבו מתוך שמחה וטוב לבב, או למילוי השליחות בכלל – מתבטלים לגמרי!

"מתוך התקשרות דציון פניו"

בשנים הראשונות הרבה הרבי לדבר על ציון פני רבו. להלן שתי התבטאויות כדוגמה ('התוועדויות' תש"י, עמ' 168):

על-ידי לימוד תורתו מתוך התקשרות דציון פניו, ודי ומספיק בזה שהרבי יעלה אותו אליו, היינו, שבהיותו בגוף עד מאה ועשרים שנה, יתעלה אל הרבי כפי שנמצא בשמי השמים, שהרי שמי השמים ישנו גם כאן.

ועוד (שם עמ' 92):

כאשר לומדים מאמר, שיחה, רשימה, או מכתב מהרבי, צריכים להתבונן ולהיזכר בהציון של הרבי [כולל גם אלה שלא ראוהו, שיצוירו לעצמם את הרבי באמצעות תמונה] כמו שעומד כנגדו.

"יצוירו את פני הרבי,

ויאמרו 'לחיים'..."

דיבורים חדים עוד יותר נשמעו מהרבי בליל שמחת-תורה תשי"א ('תורת-מנחם – התוועדויות' תשי"א, כרך ב, עמ' 44):

ידוע ש"אכל בי עשרה שכנתא שריא"... ומכיוון ש"שכינתא שריא" נמצא כאן גם הרבי... שכולם יקחו משקה, ויצוירו את פני הרבי, ויאמרו לרבי לחיים... ויבקשו או אפילו ידרשו את קיום ברכותיו והבטחותיו.

וכדי שיהיו "כלים" לקבל הברכות וההבטחות – יקבלו על עצמם עניין מסויים לחיזוק ההתקשרות (אבל לא יכבידו על עצמם יותר מדאי).

בהתבוננות קלה יסוד כל הפחד

"סתתכל בתמונתו של כ"ק מו"ח אדמו"ר בעת שמרגישה חלישות רצונה הטוב ותזכור אשר גם הוא, בהיותו רועה אמיתי של ישראל, מסתכל בה בשעה זו. ויועיל להנ"ל" – כך נכתב בפתק בכתב-ידו-קדשו של הרבי לפלונית שהתאוננה על חולשה ובעיות ("חלישות רצונה הטוב").

ואחד מנכבדי החסידים (אגרות-קודש, כרך יב, עמ' רסו) שכתב לרבי כי פעמים הוא חש ב"ברקים ורעמים", נענה:

יבדקו את התפילין שלו וכן את המזוזות בדירתם, ויהיה בקירוב מקום אליו תמונת כ"ק מו"ח אדמו"ר זצוקללה"ה ובפרט בזמנים שהני"ל רגיל, ואז הרי גם בהתבוננות קלה יסוד ממנו כל הפחד, מלבד האמור במאמרי רו"ל, שניתנו לפשט עקמומיות שבלב.

לומר ליצר – "הרבי מביט!"

וב'יחידות' לאחד (בסוף שנות הכ') אודות מחשבות זרות וכו' – "כי תאוה הוא לעיניים" – הורה הרבי: "תחזיק אצלך תמונה של הרבי ובשעה שנופלים לך מחשבות תאמר ליצר-

הרע – הוא מביט!".

לפלוני שכתב לרבי על קשיים בשינה, יעץ הרבי (ו' באדר שני תשי"א; תרגום מאגרות-קודש, כרך ד, עמ' רו): "לדעתי, הייתם צריכים לבדוק את מזוזות הבית וקודם השינה ללמוד לפחות שורות אחדות בשיחות של כ"ק מו"ח אדמו"ר ולצייר לעצמכם את פניו הקדושות עד כמה שאתם זוכרים, ואני מקוה בעזרת ה' שתבשרו לי את הבשורה שהשינה שלכם משתפרת".

סגולה לריסון התאוות

"בעת האכילה יהיה מונח לפניך תמונה של כ"ק מו"ח אדמו"ר" – כך הורה הרבי (דעם רבי'נס קינדר' עמ' שעב) לאחד שהתאונן בפניו על שהוא אוכל ביתר תענוג ותאוה.

ולאחד מחשובי החסידים, שנכנס ל'יחידות' בשנת תשכ"ט והתאונן על הפרעות היצר-הרע וכו', אמר הרבי: "תחזיק אצלך תמונה של הרבי הנשיא, וכל פעם שיצוצו קשיים תביט בתמונה וזה יזכיר לך שהרבי מסתכל עליך תמיד, וממילא תוכל להתגבר על העניינים הבלתי רצויים".